

Interessant er Behandlingen af Alexanders statsretlige Stilling; han er ikke den makedonske Hærkonge, hvis enestaaende Held omskaber ham til orientalsk Despot. Hans Stilling er tredelt; som Hegemon for det korinthiske Forbund leder han Hellas Hævnkrig mod Persien, som makedonsk Konge fører han et Erobringstog, og efter Sejren føler han sig som Darius Arvetager i Persien, men kun i Persien. Disse tre Funktioner holdes skarpt adskilt; efter Sejren ved Gaugamela lader Alexander sig af den makedonske Hærforsamling hylde som Konge over Asien, d. v. s. Makedonerne sanktionerer, at deres Konge tillige bliver Storkonge. Statsretlig hersker kun Personalunion mellem de tre Dele, og denne Forskel opretholder Alexander fraset faa Krænkelser af det korinthiske Forbunds Rettigheder. Eksempelvis benytter Alexander kun Darius Segl i Persien, medens Breve til Makedonien altid signeres med hans gamle Kongesegl.

Det interessanteste Afsnit er vel det sidste Kapitel »Ausblick«, hvor Wilcken skildrer den politiske, økonomiske og kulturelle Arv efter Alexander. Den politiske Linje føres gennem de hellenistiske Riger, over Cæsar og Antonius op til Trajan. Økonomisk er Alexander Baggrund for den store internationale Handelsudvikling i den følgende Tid, hvor vi navnlig gennem de senere Aars rige Papyrusfund er vel underrettet om den ptolemæiske Merkantilisme. Kulturelt er Alexander Aarsag eller Indledning til Hellenismens Udbredelse ikke blot i Alexanderriget, men ogsaa i de vestlige Middelhavslande. Medens Hellenismen her har virket befrugtende lige ned til vore Dage, blev den atter fortrængt i Østen. Wilcken skildrer her Hellenismens Svaghed i Orienten, idet han under Henvisning til Wilamowitz peger paa, at det var Grækernes manglende Evne til at erobre Sjælene, der hindrede deres endelige Sejr. I 3. Aarh. e. Kr. kommer den store Reaktion mod Hellenismen, der yderligere vinder frem med Araberne i det 7. Aarh. Alligevel finder Wilcken hellenistisk Paavirkning, ikke blot i Sasanideriget, men ogsaa i islamitisk Kultur, og han afslutter med uden væsentlig Modifikation at citere: Uden Alexander ingen islamsk Civilisation, en Sætning, der dog vel burde ændres til: Uden Alexander var den islamitiske Kultur bleven en anden — hvorved Spørgsmaalet om Forskellens Størrelse lades aabent.

Adam Afzelius.

I de seneste Aar har Kolonihistorie udskilt sig som en vidtstrakt og selvstændig Del af Historien. Ingen Side af Historien kan være mere tiltrækkende. Kolonisering er en vovelig

Trafik, der næppe nogensinde foregaar uden Fare og Spænding. Noget hidtil ukendt og fremmedartet sætter bestandig Farve paa Udviklingen. Kolonihistorie løber som Følge heraf Fare for at fortabe sig i romantiske Tildragelser. Paa den anden Side hører Studiet af Tilpasningen mellem Koloniseringsbefolkningen og dens Omgivelser til Historiens frugtbareste, og i alle Tilfælde fører Kolonihistorien ud fra de snævre Felter til vidtfgrenede Emner, der vækker mangfoldige Interesser og giver nye Indskydelser.

I det 18. Aarhundrede dyrkedes Kolonihistorie med Iver i Frankrig, men blev derefter ganske forsømt. I sin moderne Skikkelse er den opstaaet i England, idet Seeley's »The Expansion of England« (1883) er dens første klassiske Værk. Den Tankegang, hvorefter den fremstod, kan studeres i Docent C. A. Bodelsens »Studies in Mid-Victorian Imperialism« (København 1924). Hvad der mest har fremmet Studiet af engelsk Kolonihistorie er, at der er blevet ansat særlige Professorer deri, først i Oxford 1909 (Beit Professor of Colonial History), dernæst i London 1913 (Rhodes Professor of Imperial History). Professorposten i Oxford blev først besat med H. E. Egerton, derefter i 1920 med R. Coupland. I London blev A. P. Newton Professor. Omkring disse Mænd har samlet sig Skoler af yngre Historikere, der næsten udelukkende beskæftiger sig med Kolonihistorie. I Oxford er der bygget et særligt Rhodes House, som indeholder et smukt Bibliotek af Skrifter om de engelske Kolonier, og i London støttes Studiet af the Royal Empire Society (før 1929 kaldet the Royal Colonial Institute), der ogsaa har et stort Bibliotek (200.000 Bd.). Cambridge har endnu ikke faaet nogen særskilt Skole eller et Professorat for Kolonihistorie. Til Gengæld har man der et Professorat i Flaadehistorie (besat med J. Holland Rose), et Emne, der paa adskillige Omraader falder sammen med Kolonihistorie. Takket være den nære Forbindelse med Imperialismen kunde man nære Frygt for, at de engelske Kolonihistorikere skulde lade sig alt for meget lede af nationale Synspunkter; dette Præg er dog hos de fleste vejet for upartisk Videnskabelighed, og der udarbejdes nu en Mængde værdifulde Specialundersøgelser. Nogle af disse trykkes i en nylig grundlagt Serie: *Imperial Studies*, redigeret af A. P. Newton; tre eller fire Bind har set Lyset.

En Tid lang blev flest Kræfter sat ind paa at udforske den forfatningsmæssige Side af Sagen. Nu er der vistnok en Tilbøjelighed til først og fremmest at undersøge den internationale Rivalitet i Kolonierne. Endnu ligger mange specielle Spørgsmaal forsømte hen; men alligevel har det været muligt at samle Kræfterne til Udarbejdelsen af en alsidig *Cambridge History of*

the British Empire (1929), under Ledelse af J. Holland Rose, A. P. Newton og E. A. Benians. Ligesom de øvrige Cambridge Historier er dette et kooperativt Foretagende, hvor hver Forfatter skriver sit Kapitel. Mangel paa Ensartethed kan derfor ikke undgaas. Det gælder dog om Oversigtsværker af saa stort et Omfang, at de mere er beregnet til at være paalidelige Op-slagsværker end til at læses i Sammenhæng, saaledes at Nøjagtighed paa det specielle Omraade er at foretrække for Syntese i Kompositionen. Værkets Formaal er at skildre det britiske Koloniriges Vækst fra Tudorernes Tid til vore Dage. Det skal omfatte 8 Bd., hvoraf Bd. I, IV og VI er udkommet. Bd. I behandler det gamle Kolonirige til 1783, idet dette Aarstal deler britisk Kolonihistorie i to skarpt adskilte Dele, ikke blot fordi De forenede Staters Losrivelse da blev fastslaaet, men endnu mere paa Grund af de mange Ændringer, der ved den Tid foregik i engelsk Kolonistyre. Bd. II og III skal behandle det nye engelske Kolonirige, Bind IV og V er viet Indien, VI Canada og Newfoundland, VII Australien og New Zealand og VIII Sydafrika. Særlig Opmærksomhed er saaledes henvendt paa Dominions, der ved deres Stilling som selvstyrende Samfund paa lige Fod med Moderlandet betegner den største Ejendommelighed ved det britiske Verdensrige. Iøvrigt tages der lige Hensyn til Opdagelsestogter, international Kappelstrid, Forfatning og Forvaltning og Handel. Romantiske Enkeltheder findes der lidet af; men der er blevet Plads ikke blot for et Referat af, hvad man forud vidste, men ogsaa for en hel Del nyt. Der er talrige detaljerede Kildehenvisninger i Fodnoter, og omfattende bibliografiske Oversigter, hvori der er lagt et overordentlig stort Arbejde, idet der anføres ikke blot trykt Litteratur, men ogsaa gives en meget fyldig Fortegnelse over utrykte Kilder. Det er at ønske, at andre Nationers Historikere paa dette Omraade vilde forsøge en Konkurrence med Engländerne.

Samtidig udkommer der en *Cambridge History of India*. Den skal fylde 6 Bd., og de to sidste Bind skal være lig Bd. IV og V af »The Cambridge History of the British Empire«. Der er udkommet Bd. I (1922), *Ancient India*, red. af E. J. Rapson, Bd. III (1928), *Turks and Afghanistans*, red. af Sir Wolseley-Haig, og Bd. V (1929), *British India 1497—1858*, red. af H. H. Dodwell. Mærkværdigt nok regnes indisk Historie ifølge Traditionen næppe til Kolonihistorie i England. Ved Universiteterne er den henlagt til særlige Professorater. Udforskningen af Indiens Fortid staar vistnok ikke paa Højde med, hvad der er udrettet angaaende de

andre Kolonier. Fortællingen dvæler ved Fakta, og en Fortolkning af Udviklingens Gang er sjældent bragt til Veje.

Fra engelsk Side er ogsaa fremkommet en *History of French Colonial Policy 1870—1925* i to Bd. (1929) af Stephen H. Roberts. Dette Værk giver kun en overfladisk og ordrig Diskussion af Problemerne, men kan dog være nyttigt ved sin saare omfattende Bibliografi.

Frankrig forsømmer imidlertid ikke selv sin Kolonihistorie, selv om det i denne Omgang er kommet senere med end England. I 1913 blev der grundlagt et »Société de l'Histoire des Colonies Françaises«, som straks begyndte paa Udgivelsen af *Revue de l'Histoire des Colonies Françaises*. Et tilsvarende Tidsskrift har England ikke. Det franske Selskab besørger ogsaa Udgivelsen af en Række Specialværker og samarbejder med særlige Selskaber for indisk Historie og for Antillernes Historie. Dets Præsident er Alfred Martineaux, som har forfattet *Dupleix et l'Inde Française* i 4 Bd. (1920—28). Blandt Selskabets Ledere tælles ogsaa Charles de la Roncière, Forfatter til *Histoire de la Marine Française* (1899 ff.), hidtil 5 Bd.

Sammen med Gabriel Hanotaux har Martineaux nu paa-begyndt Udgivelsen af et stort Værk *Histoire des Colonies Françaises et de l'Expansion de la France dans le Monde* (1929 ff.), der skal foreligge færdigt i 6 Bd. i 1932. Heraf er allerede tre Bind udkommet med Behandling af Besiddelserne i Amerika og omkring Middelhavet. Hver Forfatter skriver her et større Afsnit — Bd. II om Algier er endda i sin Helhed skrevet af Enkeltmand (Augustin Bernard). Medens »The Cambridge History of the British Empire« er grundig og lærd i sit Anlæg, gør det franske Værk langt mere Indtryk af at være beregnet som et populært Pragtværk. Der er almindeligvis ingen Kildehenvisninger. Teksten oplives af talrige (gode) Tegninger, og der er adskillige Farvebilag. Som Titlen angiver, er Emnet ikke i snævraste Forstand begrænset til de franske Kolonier, men der ses tillige hen til Frankrigs Bidrag til andre Landes Kultur, navnlig i Hanotoux's Indledning. Saaledes er det ogsaa karakteristisk, naar Slutningen af Bd. III behandler fransk videnskabeligt Arbejde i Syrien og Persien (et andet Afsnit omhandler Protektoratet i Syrien). Tendensen er at lægge Vægt paa den kulturspredende Side af Koloniseringen.

Den franske Interesse for Kolonihistorie har ogsaa givet sig Udtryk deri, at det er Franskmændene, der har taget Initiativet til Sammenkaldelsen af den første internationale Kongres for Kolonihistorie i Paris 21.—25. September 1931 i Forbindelse med

den internationale Koloniudstilling. Denne Kongres, der foregik under Martineaux's Ledelse, var ganske vellykket, idet alle de mere fremtrædende Lande med Undtagelse af Tyskland og Rusland var repræsenterede. Blandt Deltagerne kunde maaske fremhæves Belgieren Herman van der Linden, der sammen med Charles de Lannoy før Verdenskrigen begyndte paa Udgivelsen af *Histoire de l'Expansion Coloniale des Peuples Européens* (1907 ff.). Kongressens Formaal var først og fremmest at udarbejde en Bibliografi over de forskellige Landes Bidrag til Kolonihistorien; men dernæst gav den ogsaa gennem en stor Mængde Foredrag om Specialemner et vist Indtryk af, hvad der arbejdes med rundt omkring i de forskellige Lande. Saaledes viste Italienerne sig overordentlig virksomme. Der blev truffet Foranstaltninger til Oprettelsen af en international Organisation for Kolonihistorie og endog talt om Udarbejdelse af en Verdenskolonihistorie, skrevet af Historikere fra alle de paagældende Lande.

Løvrigt har Koloniudstillingen naturligvis givet Anledning til, at der i Aar paa Fransk er udkommet en hel Del Skrifter om kolonihistoriske Emner. Saaledes har Martineaux udsendt *Dupleix, Sa Vie son Œuvre*, og Ch. de la Roncière har bl. a. skrevet en lille Bog om *Jaques Cartier* i en Serie: *Les Grandes Figures Coloniales*.

Georg Nørregaard.

Den kendte engelske Historiker Harold Temperley har i en velskrevet lille Bog *The Victorian Age in Politics, War and Diplomacy* (1928) søgt at give en kort Oversigt over, hvad den victorianske Periode har betydet med Hensyn til Politik og Hærvæsen. Forsøget er interessant og maa absolut betegnes som vellykket. I et klart og malende Sprog, med overlegen Beherskelse af det uhyre Stof er det lykkedes Forfatteren at drage visse Hovedlinjer. Paa det ydrepolitiske Omraade er Tidens Bedrift Skabelsen af det engelske Verdensrige, denne bøjelige politiske Organisation, som eksisterer ikke i Kraft af ydre Tvang, men ved frivillig Tilslutning. Det romerske Verdensrige maatte gaa til Grunde, fordi Enhedstanken knuste den nationale Ide, det engelske Verdensrige bestaar, fordi hver Del lever sit nationale Liv. Der findes ikke eet, men mange Centrere. Hvad den indre Politik angaar marcherer man i det væsentlige videre ad de Baner, der allerede var afstukket i den foregaaende Periode. Det er Middelstanden, der regerer gennem Underhuset og tilsyneladende formindskes Overhusets Magt, men denne Udvikling afbalanceres derved, at Majoriteten af Kabinetetsmedlemmerne stam-